

İLEM

HAZİRAN
2020

**COVID-19
SORUŞTURMA
DOSYASI**

[12]

Rıdvan Şentürk

Etik, Ontolojik ve
Epistemolojik Bunalım

Etik, Ontolojik ve Epistemolojik Bunalım

Rıdvan Şentürk*

Düşünce ile hakikat, şuur ile gerçeklik arasındaki ilişkinin, nasıl biçimlendiği ve dönüştüğü, değişen gerçeğin, gerçeklik algısının, nasıl bir varlık düşüncesinin, zaman, mekân ve tarih ilişkisi ile varoluş ahlakının oluşmasına zemin hazırladığı sorularını muhakeme etmeksizin tarihsel süreçleri tam olarak anlayabilmek mümkün değildir. Zira söz konusu ontolojik ve epistemolojik ilişki biçimlerinin değişmesi ve öncesine göre çok farklı biçimlerde ve nitelikte kabul görmesi, tarihsel-toplumsal sürecin de dönüşmesine yol açar ve netice itibarıyla bu durum, günlük hayatın düzeninin ve niteliğinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, modernleşme sürecinin insanlık tarihinde yüzleşilen en önemli kırılma noktalarından birine tekabül ettiği muhakkaktır. Bu dönemi karakterize eden en önemli gelişmelerin başında, ontolojik (bedihi) ilkelere bağlı ve tecrübe ile sınırlı, temkinli gelişmeyi öngören bilimsellik anlayışının yerine, spekülatif aklın bedihi ilkeleri gözetmeyen refleksif tasarımlarını esas alan, tecrübeden bağımsız deneyselliği, öznenin düşünme kabiliyetinin sonsuzluğa açılmasının imkânı olarak gören bilimsellik anlayışının ikame edilmesi gelmektedir.

16. ve 17. yüzyıldan itibaren geçerlik kazanmaya başlayan modern bilimsellik anlayışı, insanın gerçeklik ve dünya ilişkisinde köklü bir değişime yol açmıştır. Özne, hakikat ve özgürlük yegâne geçerli kıstas merciine yükseltilmiştir. Böylece ona bütün verileri, varoluşun bütün biçim ve tarzlarını, kendi öznelliğinin/bilginin nesnesi düzeyine indirgemesine, gerçeği (mümkün olanı) sonsuzca işleme tâbi tutmasına izin verilmiştir.

* Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümünde öğretim üyesidir.

Öznenin teknolojik-bilimsel ve akli kıstaslarına, dünyayı mobilize etme ve dönüştürme yetkisi tanıyan modernite, bütün varlık ve oluş düzeylerini matematik, geometri ve fiziğin nesnellik (bedensellik) düzeyine indirgenmesini öngörmüştür.

Öznenin teknolojik-bilimsel ve akli kıstaslarına, dünyayı mobilize etme ve dönüştürme yetkisi tanıyan modernite, bütün varlık ve oluş düzeylerini matematik, geometri ve fiziğin nesnellik (bedensellik) düzeyine indirgenmesini öngörmüştür. Ölçülebilir ne varsa ölçmek, ne ölçülemiyorsa ölçülebilir kılmak gerekir parolasıyla yola çıkan modernite, varlık ve oluşun bütün katmanlarını matematik ve geometrinin kendi düzeyinde eşitleyen cismaniliğe/bedenselliğe indirgeyerek, her şeyi kendi arasında değiştirilebilir, bölünebilir, birleştirilebilir, ayrıştırılabilir, karşılaştırılabilir, eklenilebilir, yer değiştirebilir ve nihayet sonsuz işleme tâbi tutulabilir fizik muamelesine maruz bırakmıştır.

Bu süreçte, insan iradesine bağlı doğal eylem kapasitesini dışı doğru genişleten imkân olarak işlev gören tekniğin yerini, varlık ve oluşun bütün alanlarında olduğu gibi, insanı da işlem nesnesi olarak kullanan ve nihayet her şeyi kendi hükümlerine iradesinin lojistiğine dönüştüren teknoloji almıştır. Bu dönüşüm, teknolojik bilimsellik iradesinin, öznel aklın dışında ve üstünde, kendini cismanilik/bedensellik ölçüsüne uygunluğu nispetinde sonsuzca üretme ve geliştirme imkânına sahip, müstakil bir otoriteye evrilmesiyle sonuçlanmıştır. Modern bilimsellik anlayışından neşet eden teknoloji, tabiat bilimleri, öğretim sistemleri ve nihayet bilim adamları üzerinde tahakküm kurmuş ve neticede tekno-bilimler ile tabiat bilimleri (veya matematik ve fizik gibi tabiat bilimlerinin kendi dalları) arasında sınır çizmek, imkânsız hâle gelmiştir.

Söz konusu süreçte modernite, insan ve makine, ruh-beden ve teknoloji, varlık ve görüntü, gerçeklik ve gerçeklik-dışı, şuur ve şuur-dışı, akıl ve akıl-dışı arasındaki ontolojik farkların aynı homojen gerçeklik düzeyinde eşitlendiği, post apokaliptik dönemin habercisi olmuştur. Nitekim günümüzde insan, sadece bilgisayar (internet), televizyon veya araba gibi aletlere haricen bağlanmamakta, aynı zamanda teknolojinin ferdin embriyonal gelişiminden başlayarak ölümüne kadar, bütün varoluş süreçlerinde kendi içine nüfuz edişine, hükümlerine alanını mütemediyen genişleterek, hayatın bütün oluş süreçlerini kolonileştirdiğine şahitlik etmektedir. *Homo sapiens*'in yerine *homo technicus*'un ikame edilmeye başlandığı günümüzde, biyo-teknolojik gelişmeler sayesinde, vücudun birçok dış ve iç organlarını (deriden kalbe kadar) teknolojik araçlar yardımıyla telafi etmek, insan veya başka yaratıkların organlarıyla değiştirmek mümkün hâle gelmiştir.

Modern bilimsellik anlayışının bir sonucu olarak tezahür eden, Galileo mekaniğinin güçlerin transformasyonu ve atalet kanunu, tabiat bilimleri ile sosyal Darwinizm çerçevesinde gelişen teknoloji, günümüzde her şeyi motorize ve mobilize eden, dönüştüren (transformasyon) ve başkalaştıran (metamorfoz) yegâne güç kaynağına dönüşmüştür. Öyle ki günümüzde teknolojiizm yegâne hakikat ölçüsü olarak, elektromagnetik aktarım teknikleri, teleteknolojileri, biyoteknolojileri, mikro makineler, mikrofizik, transplantasyon teknikleri, iletişim, sibernetik teknolojileri ve nihayet insanın iç dünyasına nüfuz eden, nanoteknolojinin minyatürize edilmiş sentetik organizmaları vasıtasıyla, hayatın her alanını kolonize etmekte, meçhul bir geleceğe doğru, geri dönüşsüz biçimde dönüştürmekte ve başkalaştırmaktadır.

Kendisinden neşet ettiği, modern düşünce ve uzmanlık alanlarına ayrıştırılmış bilimsellik anlayışını da dönüştüren teknolojiizm, diyalektik düşünce, tümdengelim ve tümevarım, zıtlıklar ve ikilemler üzerine kurulmuş modern düşünce biçimlerinin yerine, transformasyon ve metamorfoz mantığını ikame etmiş, böylece insan intibak etmek zorunda kaldığı yeni bir durumla yüzleşmiştir.

Yüzleşilen yeni durum, dayanma gücü zayıflayan insan şuuru ile zaten sınırlı olan zihinsel/psikik ve biyolojik kabiliyetlerinin, teknolojik gelişmelere ve sibernetik ağa intibakını mümkün kılmak maksadıyla gerekli sentetik organizmalar sayesinde, en aşırı sınırlara dayanacak biçimde işlenebilecek metabolik bir varoluş düzeyine (plastisiteye) indirgenmesi ve nihayet ontolojik anlamını yitirmesi tehlikesidir.

Nitekim, günümüzde protez teknolojisi öylesine gelişmektedir ki, yarı insan-yarı makine biçiminde tasavvur edilen varlıklar, fütürist bir fantezi olmaktan çıkmıştır. Zarar görmüş belirli beyin hücrelerini (örneğin, hafıza için belirli fonksiyonlar üstlenen hücreleri) mikroçiplerle telafi etmenin veya insanı klonlamanın (kopyalamanın) pekâlâ mümkün olduğu günümüzde insan, siborga dönüşmektedir. Öyle ki, klonlanmış veya siborga dönüşmüş insanların yahut imitatif zekâ ile donatılmış robotların, sanatsal faaliyetleri üzerine yürütülen tartışmalar meşruiyet kazanmaktadır. Muhtemeldir ki yakın gelecekte, siborglar için özel filmlerin yapılıp yapılmamasının gerekliliği veya beyin hücreleri çiplerle telafi edilmiş bir siborga tarih, öykü anlatımı, etik, din, metafizik, felsefe, şuur, şuur-dışı, gerçeklik ve sanat gibi kavramların ne anlama geleceği tartışmaya açılacaktır.

Her hâlükârda insanın teknolojik dönüşüme intibak için, yeni düşünme teknikleri ve algılama biçimlerinin yanında uygun varoluş düzeyleri ve tarzlarını keşfetmek zorunda kalacağı anlaşılmaktadır. Belli ki, daha şimdiden etik-ontolojik anlamda değerini yitirmeyi göze alan insanın, yakın gelecekte nelerden vazgeçemeyeceği, neyi tehlikeye atmaktan çekinmeyeceği sorusu, kaderini belirleyecek düzeyde önem kazanacaktır.

Bu sürecin başında, nesnelere sabit, değişken olmayan, düşüncenin nizamıyla uyuşan düzeninden, bilenin bileneye üstünlüğünü öngören, düşüncenin düzenini nesnelere düzeninden ayırıştıran ve nihayet nesnellik düzeyine indirgelediği varlığı, sonsuz işleme tabii tutabileceği henüz belirlenmemiş bir X olarak paranteze alan, aklın güvenilirliğinden başka hiçbir şeye inanmayan bilimsellik anlayışına geçişi ifade eden, momentum bulunmaktadır. Gerçeklik artık, aklın kendi önermelerini tasdik etmek üzere kullanılabileceği umarsız, pasif bir durumdan, doyumsuz bilgilenme şehvetinin işlevsel malzemesinden, sonsuz işlenebilir bir plastisiteden ibarettir.

Modernleşme sürecinde müşahade edilen, aklın bu varlık karşısındaki müstakilleşmesi, modern sonrası dönemde kendisini insana karşı kurulmuş üstünlük olarak sergileyen teknolojinin merkezileşmesi ile sonuçlanmıştır. Özne dâhil, her şeyi ölçülebilir nesnellik/bedensellik düzeyinde eşitleyen ve tasarım nesnesine dönüştüren teknolojinin, varlığı kendilik hakikatinden ziyade, öte (nomen/meta) boyutundan makaslanmış fenomenolojiye, bir başka ifadeyle matematiğin ölçülebilir veri/data düzeyine indirgenebilir hareket ve fizik olarak kavrayan, bir metamorfoz mantığıdır. Bu durum, asıl itibarıyla insanın etik ve ontolojik anlamının transformasyonu projesi olan modernizmin, teknolojinin sayesinde tecrübe ettiği evreyi göstermektedir.

Teknolojinin, modernizmin zıtlık, çatışma, dualite ve diyalektik gibi düşünce ilkelerini geçersiz kılan, söz konusu metamorfoz ve transformasyon mantığı, varlık ve oluş bütünlüğünün ferdiyet ve kendilik hakikatinin mahremiyet ilkesinin tezahürü olarak ifadeye kavuşan hadisenin kendisinden ziyade, fizik ve hareket olarak kavradığı hadiseler arası ilişkiler çerçevesinde vücut bulan gerçekliğe odaklanmıştır. Teknolojinin araştırma nesnesi, varlık ve oluş unsurlarının keyfiyetinden bağımsız olarak, sadece tavır ve hareketlerin müşahade edilmesi ve ölçülmesi gereken, böylece diğerleriyle karşılaştırmaya, değiş-tokuş yapmaya veya kaynaştırmaya (penetrasyona) yahut keyfice dönüşüme imkân tanıyan bedenlerin ilişkisi ve etkileşimidir.

Özne dâhil, her şeyi ölçülebilir nesnellik/bedensellik düzeyinde eşitleyen ve tasarım nesnesine dönüştüren teknolojinin, varlığı kendilik hakikatinden ziyade, öte (nomen/meta) boyutundan makaslanmış fenomenolojiye, bir başka ifadeyle matematiğin ölçülebilir veri/data düzeyine indirgenebilir hareket ve fizik olarak kavrayan, bir metamorfoz mantığıdır.

Varlığın mineral, bitki, hayvan veya insan türüne aidiyetlerine göre yapılan klasik ayrımını geçersiz kılan teknolojizm, başta insan ve makine olmak üzere keyfi olarak seçilmiş nesnelere/bedenler arasında mümkün refleksif ilişkilerin ve etkileşimin yeniden tasarımına ve transformasyonuna yönelmiştir. Teknolojizmin bu nesnelere arasındaki nitelik farkını gözetmeyen intikal, etkileşim (penetrasyon) ve transformasyon mantığı, ruh ve beden, iç ve dış, geçmiş ve gelecek farkını, şimdinin fiziki gerçekliğinde ortadan kaldıran tahakkümün en son merkezi gücüdür. Nitekim günümüzün insanı, teknolojinin *homo sapiens*'in işlevlerini zamanla daha fazla üstlendiği, modern öznenin bedeninin biyoteknolojik organizmalarla kaynaştırılmak suretiyle, görüntü ve iletişim mekânizmalarının araçlar-matriksinin ortasında, tekno-çevrede, tekno-beden hâline dönüştüğü, tarih sonrası bir çağa şahitlik etmektedir.

Özne ile nesne, ruh ile beden, kültür ile tabiat arasında belirli bir mesafenin olduğu yerde teknoloji, özneyi bir tasarım nesnesine dönüştürmek suretiyle bu mesafeyi derinleştiren, insanı içindeki dipsiz uçurumlara hapseden bir rol üstlenmektedir.

İşte tam da bu bağlamda, özne ile nesne, ruh ile beden, kültür ile tabiat arasında belirli bir mesafenin olduğu yerde teknoloji, özneyi bir tasarım nesnesine dönüştürmek suretiyle bu mesafeyi derinleştiren, insanı içindeki dipsiz uçurumlara hapseden bir rol üstlenmektedir. Böylece teknolojizm, insanın karşısına, varlık ve oluş süreçlerinin bütün ontolojik düzey farklarını nesnellığın/bedenselliğin işlem düzeyinde eşitlemek suretiyle ortadan kaldırarak, bilginin ve bilmenin niteliğini dönüştürmekte, kendisiyle haki-ki tabiat arasında üçüncü bir suni tabiat olarak ortaya çıkmaktadır

Teknolojizm için beden; ruhaniliğin, ahlakiliğin, tarihselliğin veya toplumsallığın bir mekânı yahut kozmolojik bir bütünlüğün parçası değil, bütün diğer nesnelere gibi, içeriden ve dışardan gözetim altında tutulabilen, kodlanabilen ve teknik minyatürleştirilmiş organizmalarla nüfuslandırılabilen, başka nesnelere karşılaştırılabilen, kaynaştırılabilen ve nihayet keyfice transformasyona tâbi tutulabilen bir yapıdır.

Günümüzde geçerli olan, insanın makinelerle rekabet edebilecek ve her yerde hazır ve nazır olan hıza ayak uydurabilecek düzeyde, nasıl yeniden biçimlendirilebileceği sorusudur. Öyle ki günümüzde modern ilerleme fikri, yerini teknolojizm ile birlikte erişilen hıza bırakmaktadır. Nitekim günümüzde, insanın erişilen hıza intibakını mümkün kılmak üzere, bedene keyfi olarak belirlenen bir zamanda müdahale ederek, belirli gayeler uğruna, en son sınırlara varıncaya kadar değiştirebilmek ve biçimlendirebilmek mümkündür.

Günümüzde, biyolojik vücudun sadece yeniden inşa edilmesinden değil, aynı zamanda *yaratılan* yeni suni vücutlar sayesinde ikamesinden bahsedilmektedir. Teleteknolojiler sayesinde ikinci bir biyolojik tesir alanının var olabileceği bir yer oluşmaktadır: birinci biyolojik tesir alanının (beden 1) çifti olarak ikinci biyolojik tesir alanı (beden 2). Vücudun bulunduğu mekânı bırakmaksızın, medyatik örgü sayesinde, aynı anda başka herhangi bir yerde olabilmenin imkânları araştırılmaktadır. Böylece, biyo-teknolojinin dijital çağında, aynı anda iki ayrı yerde ve iki bedende yaşayabilmek mümkün olmaktadır.

Siber-uzay ve siber-seks alanlarında yapılan deneyler, vücut kimliğimizi kendisiyle değiştirebileceğimiz bir tele-beden oluşturmayı ve nihayet bedenimiz muhtelif perspektif ve toplumsal tecrübeler gereğince, diğer görüntü biçimleriyle hızlı ve telaşlı, ileri-geri hareket ettirmeyi amaçlamaktadır: Böylece gerçeklikle, potansiyel gerçeklik arasındaki nispetlerin, kesin olarak değiştirilebileceği bir durum söz konusudur.

Günümüzde vücutlarımız sürekli artan biçimde, mikro-organizmalarla nüfuslandırılmakta ve bilgisayar destekli nano-teknolojilere raptedilmektedir. İnsan ve makine arasındaki ayrım çizgisi, bedene doğru kaymaktadır.

Peki, organların, dokuların, sıvıların ve fonksiyonların teknolojik ürünlerle desteklenebilirliği, değiştirilebilirliği, mübadele ve telafi edilebilirliği esasen neye işaret ediyor? Bu durumda antropoloji ne ifade ediyor? Nasıl yeni bir dünya ve beden üretebiliriz sorusu öne çıktığında, beden lüzumsuzlaşmıyor mu?

Bu durumda biz, insan psikolojisinin, insan düşüncesine güvenen felsefenin sona erişine şahitlik etmiyor muyuz? İddia edilen tarihsel gerçekliği yansıtsa bile, teknoloji insan vücudunun içine girdiğinde ve dejenere etmeye başladığında, evrim ortadan kalkmıyor mu?

Pekâlâ! Öyleyse şunu da soralım: fiziki zaman-mekân gerçekliği ve oluş süreçleriyle ilişkimizin terörize edildiği bu post apokaliptik dönemde; geleneksellik, tarih, tarihsellik, tarihsel kimlik, ulusallık, kültürel kimlik gibi kavramlar, neyi ifade ediyor?

Günümüzde akademik çalışmalarda, televizyon programlarında, köşe yazılarında ve masa başı sohbetlerinde, gündemi belirleyen yapay imitatif zekâ/hibrid zekâ, hibrid insan-makine sistemleri, siber-beden, lazer gözler,

-----
Günümüzde vücutlarımız sürekli artan biçimde, mikro-organizmalarla nüfuslandırılmakta ve bilgisayar destekli nano-teknolojilere raptedilmektedir. İnsan ve makine arasındaki ayrım çizgisi, bedene doğru kaymaktadır.
-----

mikroçipler ve üçüncü el gibi gelişmeler, nasıl bir gelecek vad ediyor? Teknolojiyi anlamlı kılan, onun, tarih sonrasına, dönüşen insana, kültür değerlerine, bütün sanat türlerine, medya araçlarına ve hatta kendine yabancılaşarak değiş(tiril)miş şuura, akın etmesi midir?

Özetle ifade etmek gerekirse: İnsanlığın yaratılış hikâyesinin ruh ile beden buluşması ve bütünleşmesiyle başladığı düşünülürse, modernizmin, insanın oluş şevkini, varlık hakikatinden uzaklaşmak suretiyle tragedyaya dönüştüren yabancılaşma sürecinin şahika noktasına tekabül ettiğini söyleyebiliriz. Zira modernizmle birlikte, ruh ve beden bütünlüğü dağılmış ve giderek ayrılmıştır. Ruhun bu bedenden/tabiatan kovulması (eksorsizm) ve belirsizlik alanına sürgün edilmesi sürecinde tezahür eden teknolojizm, hunharca işlenen bu tecavüzü tercihe zorlayacak biçimde, bedensel/nesnel özgürlük imkânını ruhun büsbütün inkârında görmüştür.

Modernite çerçevesinde başlayan ruhun nesnelleşme süreci, teknolojizm evresinde nesnelleşmesine/inkârına ve nihayet mutlak ölçü konumuna yükselen nesnenin metafiziğine/mistifikasyonuna dönüşmüştür. Bu gelişmeyi, insanın yeryüzünde bulunuş ve varoluş macerasında yüzleştiği kendi varlık hakikatine karşı hunharca işlenmiş en büyük cinayet, barbarlık olarak işaretlememiz mümkündür. Zira böylece insan, kendi varlık hakikatinin gerektirdiği bütün oluş süreçlerinden ve boyutlarından yoksunlaşmış, elinde nihayet biyo-psikolojik bir etkileşim alanına indirgenen bedeninden başka bir şey kalmayan tekilliğe dönüşmüştür. Fakat ruhun inkârı sürecinde tezahür eden nesnenin mistifikasyonuna benzer biçimde, bedenin de teknolojik ilerleme ve gelişme kapasitesine nispetle ilkelliği temsil ettiği ve kendisinden keyfilik ve mistik/fantastik öznel tecrübeler adına kurtulması gereken kaba bir yüke dönüştüğü görülmektedir.

Fakat hayati derecede önemli bir tehlike uyarısı olarak vurgulamamız gerekiyor ki, bedenin ölçülebilir iç ve dış mekân boyutlarının, durum, tavır ve hareketlerinin atıfta bulunduğu bir işarete dönüşen ruhun inkârıyla erişilen nesnelliğin mistifikasyon süreçlerinin, özellikle nesnelliğin bütün nitelik farklarını eşitleyen totaliter yapısının, insanın özgürlük ve yücelik değerlerinin hakikat ve ahlakilik ilkeleriyle uyuşmayacağı aşikârdır. Aksi, insanın varlık hakikatinin gerekli kıldığı insanlık haysiyetinden, yücelik ve özgürlük değerlerinden yoksunlaşmasını veya iradi bir tercihle vazgeçmesini gerektirir. Anlaşılan o ki, asıl tehlike, imitatif zekâ ile donatılmış robotların hükümlerliklerini ilan etmesi değil, insanın, kendi varlık hakikatine yabancılaşmış biçimde yapay zekâ düzeyine indirgenmesidir.

Günümüzde küreselci-ulusalci, hümanist-transhümanist çevreler arasında cereyan ettiği söylenen savaşın temelinde modernleşme süreci ve onun dönüştürücü gücü bulunmaktadır. Bu savaş, esasen modernite ile başlayan ve nihayet teknolojiye evrilen sürecin sonucudur. Bu süreci aynı zamanda modernitenin kendi intiharı olarak okumak gerekir. Zira söz konusu teknoloji evresi, modernitenin başlangıç döneminde ilan ettiği ideal öznenin bilim ve düşünce ilkelerinin iflasına işaret etmektedir.

Hayatın her alanında etik, estetik, sosyo-politik, tekno-lojik ve bilimsel tesirlerini tecrübe ettiğimiz günümüzün kaotik savaş düzenine, sistematik-söylemsel bir anlam yüklemek ve tecrübe edilen ontolojik sorunlara, mevcut bilimsellik anlayışı ve teknoloji çerçevesinde çözüm bulmak, pek mümkün gözükmemektedir. Bilakis bunalım derinleşmekte ve günümüzde zamana hâkim olan (post)-apokaliptik terörün etik, estetik, epistemolojik ve ontolojik boyutları daha da belirginleşmektedir. Muhtemel çözümün, bunalımın derinleştiği yerde aranması gerekmektedir. Belli ki, görünen tek çıkış yolu, alternatif bir bilimsellik ve teknoloji anlayışı tesis edilemediği sürece, karşıtlık ilişkisi içinde inkâr etmekten ziyade, insanlığın hakiki özgürlük ve ahlaki yücelik değerlerinin günümüzün bilimsellik anlayışına hâkim teknolojiye rağmen savunulması, mümkün olduğu ölçüde ihyasıdır. Zira muhtemeldir ki, nihai savaş, insanın dünyada bulunuşunu ve tarihsel varoluş macerasını anlamlı kılan etik ve ontolojik hakikatleri, hakiki özgürlük ve ahlaki yücelik değerleri ile teknolojinin bütün nitelik farklarını tek bir gerçeklik düzeyinde eşitleyen ve keyfice dönüştüren totaliter gücü arasında gerçekleşecektir.

Her geçen gün gerçekleşme ihtimali yükselen bu yüzleşme anı gözetilmediği sürece:

- Klasik modernizmin yücelttiği seküler öznenin, elinde artık ruhundan ve tarihselliğinden tecrit edilmiş bedeninden başka bir şey kalmayan, bireyselleştikçe tekilleşen, yalnızlaştıkça çaresizleşen, işlevselleştikçe ölümü ötelemek, hayatın dışına itelemek için Tanrı'dan ziyade teknolojik gelişmelere, sibernetik ağın mutlakiyetçi algoritmik zekâsına muhtaç bitkisel bir varoluş düzeyine indirgenmesi muhtemeldir.
- Bitkisel bir varoluş düzeyine indirgenen bireyler gibi, eğitim-öğretim, kültür, sanat ve ekonomi alanlarına nüfuz gücü kalmamış, sorun üreten ulus devlet ve toplum anlayışının da, mutlakiyetçi algoritmik sistemlerin sibernetik ağında sorunsuz çalışan işlevsel bir hücre yapısına dönüşmesi muhtemeldir.

Hayatın her alanında etik, estetik, sosyo-politik, tekno-lojik ve bilimsel tesirlerini tecrübe ettiğimiz günümüzün kaotik savaş düzenine, sistematik-söylemsel bir anlam yüklemek ve tecrübe edilen ontolojik sorunlara, mevcut bilimsellik anlayışı ve teknoloji çerçevesinde çözüm bulmak, pek mümkün gözükmemektedir.

- Şimdiki zaman odaklı, haz ve tüketim düşkünü, zihnen ve bedenen çevresel uyarıcılara bağımlı, âdeta somutluk fetişizminden başka ruhi hassasiyeti olmayan animist toplum düzeninin yakın gelecekte etik-ontolojik temelden yoksun bir animalizme tahavvülü muhtemeldir.
- Tehlikede olan ne insanın bedeni ne psikolojisi ne de mutluluğudur; kendisine insanlık ehliyeti ve vasfı kazandıran ahlaki yücelik değerleri ve ancak hakikatte aranması gereken özgürlüğüdür.

Yayın Hakları:

Bu dosyanın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında İلمي Etüdler Derneđi'nden yazılı izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

ilem
ilmi etüdler derneđi

www.ilem.org.tr [@](#) [f](#) [v](#) /ilmietudlerderneđi [t](#) /ilmietudler

[Aziz Mahmut Hüdayı Mh. Türbe Kapısı Sk. No:13, Üsküdar/İstanbul](#) [0 216 310 43 18](#)